

Pretraživanje internetskih izvora u svrhu informiranja o mucanju kod osoba koje mucaju

Šušak, Lucia

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:659957>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-03**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad
**Pretraživanje internetskih izvora u svrhu informiranja o mucanju
kod osoba koje mucaju**

Lucia Šušak

Zagreb, lipanj 2020.

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad
**Pretraživanje internetskih izvora u svrhu informiranja o mucanju
kod osoba koje mucaju**

Lucia Šušak

doc. dr. sc. Ana Leko Krhen

Zagreb, lipanj 2020.

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad *Pretraživanje internetskih izvora u svrhu informiranja o mucanju kod osoba koje mucaju* i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Lucia Šušak

Mjesto i datum: Zagreb, 15. lipnja 2020.

Pretraživanje internetskih izvora u svrhu informiranja o mucanju kod osoba koje mucaju

Studentica: Lucia Šušak

Mentorica: doc. dr. sc. Ana Leko Krhen

Studijski program: Logopedija

Sažetak

Mucanje je poremećaj tečnosti govora koji obuhvaća puno više aspekata osim samih teškoća u govoru pa ga se često opisuje kao multidimenzionalan poremećaj. Upravo složenost i raznolikost mucanja dovode do teškoća u definiranju i razumijevanju ovog fenomena. Uz pristup internetu, osobe koje mucaju vrlo lako mogu doći do informacija o mucanju i povezati se s drugim osobama koje mucaju. Ovo istraživanje provedeno je u svrhu prikupljanja informacija o učestalosti i razlozima pretraživanja interneta o mucanju kod osoba koje mucaju. Cilj je ispitati postoje li razlike u pretraživanju s obzirom na dobne skupine i pohađanje logopedске terapije, također postoji li povezanost nezadovoljstva logopedskom terapijom i samoprocjene mucanja s pretraživanjem sadržaja o mucanju. U istraživanju provedenom putem interneta sudjelovala je ukupno 51 osoba koja muca u dobi od 15 do 60+ godina iz Republike Hrvatske. Budući da do sada nije provedeno istraživanje ovog tipa, za potrebe rada kreiran je online upitnik koji se sastojao od nekoliko dijelova. Također, sudionici su procijenili mucanje na Skali procjene težine mucanja (*9-Point Stuttering Severity Scale*) koja se često primjenjuje za samoprocjenu mucanja. U obradi podataka korištene su deskriptivna, neparametrijska i parametrijska statistika. Rezultati pokazuju da ne postoje razlike u pretraživanju u odnosu na dob sudionika, ali postoji statistički značajna razlika u pretraživanju internetskih izvora između osoba koje su polazile i osoba koje nikada nisu polazile logopedsku terapiju. Također, dokazana je povezanost između samoprocjene mucanja i pretraživanja internetskih izvora o mucanju.

Ključne riječi: mucanje, internet, internetski izvori, osobe koje mucaju

Internet resource search for the purpose of informing about stuttering in persons who stutter

Student: Lucia Šušak

Supervisor: doc. dr. sc. Ana Leko Krhen

Field of study: Speech-Language Pathology

Abstract

Stuttering is a fluency disorder which includes many more aspects apart from only speech difficulties, so it is often described as a multidimensional disorder. Complexity and diversity of stuttering make it difficult to define and understand this phenomenon. With access to the Internet, persons who stutter can easily gather information about stuttering and connect with other people who stutter. This research was conducted with the purpose of gathering information about frequency and reasons for Internet resource search about stuttering in persons who stutter. The aim of this study is to examine the differences in Internet resource search with regard to age and speech and language therapy attendance. Additionally, the goal is to examine the correlation of dissatisfaction with speech and language therapy and self-assessment of stuttering with stuttering resource search. Fifty-one persons from Croatia who stutters in the age range 15-60+ years old participated in the study. Since no research of this type has been conducted so far, an online questionnaire consisting of several parts was created for the purpose of the paper. Moreover, participants rated their stuttering on the 9-Point Stuttering Severity Scale which is a commonly used method for self-assessment of stuttering. Descriptive, nonparametric and parametric statistics were used in data processing. The results show that there are no differences in search according to the age of participants, but there is a statistically significant difference in Internet resource search between persons who attended speech therapy and persons who never attended it. Furthermore, a statistically significant correlation between the self-assessment of the severity of stuttering and the Internet resource search has been proven.

Key words: stuttering, Internet, Internet resources, persons who stutter

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Mucanje.....	2
1.1.1. Definicije mucanja	2
1.1.2. Etiologija.....	3
1.1.3. Incidencija i prevalencija	4
1.1.4. Obilježja i vrste mucanja.....	6
1.2. Pretraživanje interneta.....	8
1.2.1. O pretraživanju internetskih izvora	8
1.2.2. Dosadašnja istraživanja o mucanju na internetu	10
1.2.3. Internetski izvori o mucanju.....	11
1.2.4. Internetski izvori o mucanju na hrvatskom jeziku	13
2. Cilj i problem istraživanja	15
2.1. Cilj istraživanja	15
2.2. Problem istraživanja.....	15
2.3. Hipoteze istraživanja	15
3. Metode.....	16
3.1. Uzorak ispitanika.....	16
3.2. Mjerni instrument.....	17
3.3. Način provođenja istraživanja	18
3.4. Metode obrade podataka	18
4. Rezultati i rasprava.....	19
4.1. Pretraživanje interneta i dobne skupine.....	20
4.2. Terapija i pretraživanje interneta.....	21
4.3. Samoprocjena mucanja i pretraživanje	23
4.4. Deskriptivna statistika za ostale tvrdnje.....	25
4.5. Komentari osoba koje mucaju.....	28
5. Verifikacija hipoteza	30
6. Ograničenja istraživanja	31
7. Zaključak.....	32
8. Literatura	33
9. Prilozi	37

1. Uvod

Iz dosadašnjih spoznaja može se saznati da je mucanje sindrom, poremećaj, fenomen i još mnogo toga jer je vrlo složeno i raznoliko, a samim time jedinstveno kod svakog pojedinca. Pojava netečnosti, odnosno ponavljanja, produžavanja glasova, slogova i/ili riječi, oklijevanja i blokade je ono što se lako prepoznaje kao mucanje. Ipak, teškoće koje vežemo uz mucanje nisu samo u govoru, već se mucanje odražava i na emocionalno i socijalno funkcioniranje osobe.

Kako bismo najbrže saznali neku informaciju, najčešće posežemo za pretraživanjem interneta. Gotovo je nemoguće zamisliti svakodnevno funkcioniranje bez pristupa internetu koji nam omogućuje povezivanje s drugima te obavljanje raznoraznih osobnih i poslovnih aktivnosti. Blogovi, chat sobe, e-mail i ostali načini razmjene tekstualnih poruka uz pomoć tehnologije i interneta pružaju ostvarivanje kontakta s drugim osobama na daljinu, a isto tako mogu biti velika prednost za osobe koje mucaju koje nisu samouvjerene po pitanju svoje verbalne komunikacije (Packman i Meredith, 2011). Na internetu je dostupna ogromna količina informacija o mucanju i tretmanima mucanja, to pomaže osobama koje mucaju i njihovim obiteljima da steknu znanje potrebno za donošenje odluka o tretmanu (Packman i Meredith, 2011). Također, brojna istraživanja su prepoznala da je internet omogućio razne online aktivnosti samopomoći za osobe koje mucaju (Trichon i Tetnowski, 2010).

Iako se danas znatno više zna o mucanju i postoji više opcija za tretman i podršku, to ne mijenja činjenicu da je i dalje puno varijabilnosti u obilježjima mucanja i terapijskim ishodima od osobe do osobe što su samo neki od razloga koji ostavljaju mogućnost za pogrešno razumijevanje ovog poremećaja, ali i potrebu za dodatnim istraživanjem i informiranjem o mucanju.

1.1. Mucanje

1.1.1. Definicije mucanja

U pokušajima definiranja mucanja koje je samo naizgled jednostavna pojava, stručnjaci su kroz povijest nudili različite opise i objašnjenja koja su proizlazila iz njihove perspektive iz koje su promatrali mucanje. Mucanje svrstavamo u kategoriju poremećaja tečnosti govora što je jedno od područja kojima se bave logopedi. Još uvijek ne postoji jedinstvena i univerzalno prihvaćena definicija mucanja što zasigurno potvrđuje kompleksnost ovog fenomena. Yairi i Seery (2015) višegodišnjem problemu definiranja pristupaju podjelom definicija u dvije skupine, one koje definiraju mucanje kao govorni poremećaj i one koje tumače mucanje kao složeni poremećaj. U tumačenju mucanja kao govornog poremećaja fokus je na obilježjima govora, preciznije mucajućim netečnostima, dok je mucanje kao složeni poremećaj širi koncept i uz govorna obilježja, obuhvaća sve ostalo što možda ne zamjećujemo u trenutku dok osoba muca. Na to ranije ukazuje i Sheehan (1970) koristeći metaforu mucanja kao sante leda – mucajuće netečnosti su samo vrh sante leda, dok veći dio, većini nevidljivog, ostaje skriven ispod površine. Nadalje, Yairi i Seery (2015) opisuju mucanje kao multidimenzionalno i navode čak šest glavnih dimenzija: očite govorne karakteristike, popratna fizička obilježja, fiziološka aktivnost, afektivne značajke, kognitivni procesi i socijalna dinamika. Tumačenje mucanja kao višedimenzionalnog poremećaja očituje se i u definiciji Sardelić (2001) koja objašnjava mucanje kao sindrom brojnih manifestacija prisutnim u govornom, jezičnom, psihološkom, fiziološkom, tjelesnom i socijalnom području.

Neke od prvih definicija manje su usmjerene na definiranje u pravom smislu te riječi, a više na opisivanje simptoma. Upravo takve definicije stvorile su dobar temelj za razlikovanje mucanja od drugih poremećaja i danas se često koriste. Na taj način Wingate (1964) u svojoj „standardnoj definiciji“ opsežno opisuje mucanje kao prekid tečnosti govora koji je okarakteriziran nenamjernim, glasnim ili tihim ponavljanjem ili produžavanjem glasova, slogova i/ili jednosložnih riječi. Ti prekidi su česti, teško ih je kontrolirati, a ponekad su praćeni popratnim aktivnostima govornog aparata i bliskih ili udaljenih dijelova tijela, ili stereotipnim govornim iskazima; takve aktivnosti izgledaju kao da su povezane s naporom pri produkciji govora. Često se javljaju emocionalna stanja u rasponu od uzbuđenja ili tenzije do specifičnih emocija negativne prirode. Više simptomatsku definiciju daje i Van Riper (1982; prema Ward, 2017) pa navodi da se mucanje javlja kada je govor prekinut motorički narušenim glasovima, slogovima ili riječima te dodaje da

govor može biti prekinut govornikovom reakcijom na to, što je važna stavka kojom se odmiče od definiranja mucanja isključivo kao govornog poremećaja kako ga je doživljavala većina.

Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (WHO, 1992; prema Ward, 2017) mucanje je poremećaj ritma govora za koji je karakteristično da osoba koja muca zna što želi reći, ali istovremeno je u nemogućnosti to izgovoriti zbog nevoljnih ponavljanja, produžavanja ili prekida govornih zvukova.

Definicije su brojne, svaka opisuje neki važan aspekt mucanja, ali prednost je na onima koje gledaju na mucanje kroz više dimenzija i uzimaju u obzir svaki aspekt osobe na koji se mucanje odražava i time pridonose boljem razumijevanju ovog fenomena, a onda i boljim terapijskim ishodima.

1.1.2. Etiologija

Svaka osoba koja muca i svaki roditelj djeteta koje muca postavlja sasvim razumno pitanje „Zašto mucam?“, odnosno „Zašto moje dijete muca?“. Uzrok mucanja, kao i samo definiranje je vrlo diskutabilna tema. Često u svojoj okolini možemo čuti da se kao uzrok navode događaji/situacije nakon kojih je dijete ili odrasla osoba počela mucati, na primjer mucanje se javilo s polaskom u školu ili nakon nekog traumatskog događaja u životu. Danas znamo da to ne možemo uvijek uzeti kao jedini i siguran uzrok, već je ispravnije reći da se radi o okidaču mucanja, zapravo je gotovo nemoguće sa sigurnošću utvrditi što je točno uzrok mucanja jer se u većini slučajeva radi o više čimbenika koji se mogu povezati s mucanjem. Poznavanje predisponirajućih (čimbenika rizika), precipitirajućih („okidači“ za pojavu mucanja) i perpetuirajućih (pridonose održavanju mucanja) čimbenika ima ulogu u razumijevanju etiologije mucanja (Yairi i Seery, 2015). Stručnjaci nude i zastupaju različite teorije i modele o mucanju pa u otkrivanju uzroka traže poveznicu s genetikom, motoričkim aspektima, lingvističkim aspektima, neurološkim aspektima, psihološkim aspektima, auditivnom procesiranju ili okolinskim čimbenicima (Ward, 2017).

Novija literatura grupira teorije o mucanju u psihološke i biološke (Yairi i Seery, 2015). Psihološke teorije proučavaju psihoemocionalne, psihobiheviornalne i psiholingvističke faktore koji doprinose mucanju. Biološke ili organske teorije zastupaju gledište da je mucanje u osnovi neurofiziološko. U sklopu bioloških teorija istaknuta su genetska istraživanja koja donose snažne dokaze o

postojanju genetske predispozicije za mucanje. Kraft i Yairi (2011) navode da različita istraživanja idu u korist genetičke perspektive mucanja, ali da nisu doneseni točni zaključci o tome koji transmisijski model, kromosomi, geni ili faktori spola su uključeni u pojavu mucanja u cjelokupnoj populaciji. Nadalje, iz neurofiziološke perspektive govori se o drugačijoj mozgovnoj strukturi i funkciji, pojačanoj aktivnosti desne hemisfere, drugačijem slušnom procesiranju i motoričkoj disfunkciji osoba koje mucaju (Yairi i Seery, 2015). Danas većina smatra da postoje razlike u drugačijoj mozgovnoj aktivnosti koje ometaju proizvodnju govora kod osoba koje mucaju.

Multifaktorski modeli o mucanju prikazuju da do pojave mucanja dolazi međudjelovanjem više okolinskih faktora u ranom djetinjstvu kao i konstitucijskih faktora djeteta (Onslow, 2018). Naglasak je da se ne radi o patologiji, već jedinstvenoj interakciji različitih faktora koji mogu dovesti do pojave mucanja kod djeteta. Iako su popularni, ovi modeli često nailaze na kritike jer ne objašnjavaju vremensku i situacijsku varijabilnost mucanja u odrasloj dobi.

Zbog raznovrsnosti teorija, postoji potreba za multifaktorskim, nelinearnim i dinamičnim okvirom mucanja kojim bi se objasnile različite varijable i pojave vezane uz mucanje, pa onda i kako kombinacije određenih varijabli mogu dovesti do specifičnih podtipova ili profila mucanja, za što su potrebna daljnja i opsežnija istraživanja (Smith i Kelly, 1997; prema Yairi i Seery, 2015). Kada bi se nekoliko stručnjaka okupilo, svatko od njih bi imao vlastito objašnjenje mucanja jer bi se priklonio nekoj od teorija ili više usmjerio na određeni aspekt, stoga je nužno integrirati sve dostupne informacije. Danas se zna puno više o prirodi mucanja pa tako i da mnogo toga za što se nekada smatralo da uzrokuje mucanje, zapravo ne dovodi do mucanja (Packman i Atanassio, 2017) što je isto pomak u razumijevanju ovog fenomena.

1.1.3. Incidencija i prevalencija

Incidencija ili učestalost odnosi se na broj novih slučajeva tijekom vremena, dok se prevalencija ili rasprostranjenost odnosi na trenutani broj slučajeva mucanja u populaciji. Važno je razlikovati te termine, a pri tumačenju rezultata istraživanja incidencije i prevalencije treba imati na umu i vremenski period koji se koristi za usporedbu (Yairi i Seery, 2015). Preciznije, nije isto ako uzmemo sve slučajeve pojave mucanja tokom cjeloživotnog razdoblja ili ako odredimo vremenski period u trajanju od godinu dana i pratimo osobe koje mucaju. U prvom slučaju, incidencija će biti

veća od prevalencije jer se odnosi na sve osobe koje su u nekom trenutku života mucale, bez obzira je li kasnije došlo do spontanog oporavka od mucanja, dok će u drugom slučaju incidencija novih slučajeva mucanja biti manja od prevalencije. Nadalje, u istraživanjima incidencije može biti narušena točnost podataka ako ne uključuju vrlo ranu dob jer time ne obuhvaćaju slučajeve ranog početka mucanja i spontanog oporavka. Slučajevi spontanog oporavka od mucanja utječu i na istraživanja o prevalenciji jer dobiveni postotci variraju ovisno o ispitanim dobnim skupinama (Yairi i Ambrose, 2013).

Andrews i Harris (1964; prema Yairi i Seery, 2015) u longitudinalnom istraživanju u kojem je sudjelovalo 1000 djece i koja su praćena tokom razdoblja od 16 godina dolaze do podatka o incidenciji mucanja koja iznosi 4,5% te prevalenciji koja iznosi 1%. Postotak incidencije znači da je od 1000 djece, njih 45 u nekom trenutku tijekom 16 godina mucalo. Mansson (2000) navodi da će otprilike 5% populacije mucati u nekom trenutku svog života. Iako se često spominje upravo tih 5%, novija istraživanja sugeriraju da je incidencija mucanja 8% ili čak i više (Yairi i Seery, 2015).

Mucanje se javlja u svim kulturama i jezicima, ipak čini se da je u nekima manje zastupljeno, a u nekima više. Iako postoje indikacije za različitost pojavljivanja mucanja, ne postoji dovoljno znanstveno utemeljenih činjenica da bi se zaključivalo o kulturalnim faktorima (Yairi i Seery, 2015).

Što se tiče incidencije i spola, rezultati istraživanja na različitoj dobnoj populaciji i u različitim kulturama donose spoznaju da je omjer mucanja kod muškaraca i žena 3:1 (Ward, 2017). Onslow (2018) izvještava da je omjer muškaraca i žena koje mucaju u rasponu od 3:1 do 5:1 u različitim istraživanjima. U djetinjstvu je više ujednačen omjer dječaka i djevojčica koji mucaju, a kasnije je uočljiv postepeni porast muških što je rezultat različitih čimbenika (Guitar, 2014). Također, čini se da manji broj djevojčica muca (Onslow, 2018), kao i da one počinju mucati ranije te su sklonije ranijem oporavku od mucanja u odnosu na dječake (Andrews i sur., 1983; Yairi i Ambrose, 1992b; Yairi i Ambrose, 1999; Yairi, Ambrose i Cox, 1996; prema Guitar, 2014).

Rizični čimbenik za pojavu mucanja je i dob, većina mucanja javlja se već u djetinjstvu, najčešće u predškolskom razdoblju, no mucanje se može javiti i u odrasloj dobi. Andrews i Harris (1964; prema Yairi i Seery, 2015) navode da se mucanje najčešće javlja u dobi između 3 i 5 godina. Yairi i Seery (2015) zaključuju da više od 60% djece počne mucati prije 3. godine, a čak 85% prije 4.

godine; u to vrijeme dolazi do pojačanog jezično-govornog razvoja što može biti razlog pojave mucanja u tom ranom životnom periodu.

Kao što je već spomenuto, kod nekih može postojati genetska predispozicija za pojavu mucanja. Djeca čiji roditelji, brat ili sestra mucaju imaju tri puta veću vjerojatnost da će mucati (Ward, 2017). Treba imati na umu da se govori samo o vjerojatnosti jer ne postoji točno definirani uzorak nasljeđivanja. Yairi i Seery (2015) također smatraju da je mucanje generalno češće kod djece koja imaju u obitelji nekoga tko muca.

1.1.4. Obilježja i vrste mucanja

S ciljem što preciznije procjene i dijagnostike mucanja, od iznimne važnosti je poznavanje obilježja mucanja. Budući da se širom svijeta mucanje najčešće definira kao govorni poremećaj (Onslow, 2018), odnosno poremećaj tečnosti (fluentnosti) govora, primarni fokus je na uočavanju netečnosti u govoru. Netečnosti mogu biti simptom brojnih razvojnih i stečenih poremećaja komunikacije – razvojno mucanje, neurogeno mucanje, psihogeno mucanje, sindrom brzopletosti, afazija, dizartrija, apraksija, palilalija, Parkinsonova bolest te različiti genetski sindromi (Andrijolić i Leko Krhen, 2016).

Osim što se mogu javiti kao simptom drugih poremećaja, govorne netečnosti nisu uvijek znak da se radi o mucanju. Postoje netečnosti koje se mogu javiti u ranijem životnom periodu kod djece i smatramo ih urednom fazom jezično-govornog razvoja, stoga se i nazivaju normalnim (običnim) netečnostima. Takav tip netečnosti može se javiti ponekad i kod tečnih govornika. Normalne ili obične netečnosti češće prepoznamo kao ponavljanje višesložnih riječi, ponavljanje fraza, revizije, umetanja i pauze. S druge strane, za mucajuće netečnosti karakteristično je ponavljanje dijelova riječi (glasova, slogova), ponavljanje jednosložnih riječi, produžavanje glasova te blokade/zastoji.

Iako postoje neke razlike, moguće je i preklapanje ovih obilježja na što upućuje klasifikacija Ambrose i Yairi (1999; prema Yairi i Seery, 2015) koji dijele netečnosti na *mucajuće netečnosti* i *ostale netečnosti* i time naglašavaju da netečnosti nisu isključivo normalne ili isključivo mucajuće. S obzirom na poziciju unutar riječi ili rečenice, normalne netečnosti nazivaju se još *netečnosti između riječi* dok se mucajuće netečnosti nazivaju *netečnosti unutar riječi* (ponavljanje glasova,

slogova i produžavanja) (Conture, 2001; prema Yairi i Seery, 2015). Ono što može pomoći u lakšem razlikovanju normalnih od mucajućih netečnosti je težina i učestalost netečnosti (Ward, 2017).

Novije podijele razlikuju mucanje kod djece i mucanje kod odraslih. U dječjoj dobi mucanje dijelimo na normalnu netečnost, razvojno mucanje i neurogeno mucanje (Andrijolić i Leko Krhen, 2016). Kod odraslih, ako se razvojno mucanje (mucanje koje se pojavilo u djetinjstvu) nastavilo u odraslu dob govorimo o razvojnom perzistentnom mucanju, a ako se prvi puta javilo u odrasloj dobi govorimo o stečenom mucanju (Andrijolić i Leko Krhen, 2016). Van Borsel (2014) pod terminom stečeno mucanje navodi tri vrste: neurogeno mucanje, psihogeno mucanje i mucanje uzrokovano lijekovima. Neurogeno mucanje najčešće se javlja kao posljedica moždanog udara, traumatske ozljede mozga ili tumora (Ward, 2017) dok je za psihogeno mucanje karakterističan iznenadan početak mucanja nakon nekog traumatskog događaja ili visoke razine stresa i/ili anksioznosti (Ward, 2010; prema Andrijolić i Leko Krhen, 2016).

Guitar (2014) navodi da mucanje čine tri komponente, a to su osnovna ponašanja, sekundarna ponašanja te osjećaji i stavovi. Osnovna ponašanja odnose se na vrlo uočljive mucajuće netečnosti u govoru - ponavljanja, produžavanja i blokade. Sekundarna ponašanja zapravo su reakcija na osnovna ponašanja i ona se ostvaruju kao bijeg i izbjegavanje. Bijeg se u ovom kontekstu odnosi na fizička i verbalna ponašanja koja se javljaju u trenutku mucanja u smislu pojave tikova, trzaja glavom, ubacivanja i slično. Izbjegavajuća ponašanja su naučena ponašanja koja osoba koja muca koristi kako bi izbjegla mucanje. Takvo ponašanje očituje se u izbjegavanju situacija u kojima bi osoba mogla zamucati, na primjer netko drugi se umjesto njih javlja na telefon; ako je učenik koji muca prozvan u školi za odgovaranje radije će prihvatiti ocjenu nedovoljan nego odgovarati kako se ne bi suočio s mucanjem i slično. Osjećaji koji se javljaju vezano uz mucanje reflektiraju emocionalne reakcije osobe koja muca pa se tako može javiti strah od mucanja, dok se stavovi formiraju posljedično s uzastopnim negativnim iskustvima vezanim uz mucanje, jedno od čestih uvjerenja je da osoba koja muca misli da će drugi imati negativno mišljenje o njoj/njemu jer muca (Guitar, 2014).

Osim vrsta netečnosti, karakteristike mucanja su učestalost, trajanje i sekundarna ponašanja, a sve navedeno koristi se za procjenu težine mucanja pomoću poznatog instrumenta *Stuttering Severity Instrument for Children and Adults* (SSI). Učestalost mucanja definirana je brojem netečnosti na

100 slogova ili 100 riječi dok se trajanje odnosi na vrijeme od početka do kraja netečnosti, odnosno trajanje se određuje tako da se izračuna prosjek trajanja tri najduže netečnosti u govornom uzorku (Yairi i Seery, 2015). Mucanje nije jednako izraženo kod svih pa se može promatrati na kontinuumu od vrlo malo izraženog ili blagog mucanja do jako izraženog, teškog mucanja. Upravo za teži oblik mucanja karakteristična su već spomenuta sekundarna ili popratna ponašanja. To su ponašanja koja nisu vezana direktno uz govorna obilježja, a javljaju se dok osoba muca. Na primjer izbjegavanje kontakta očima, pokreti glave ili tijela, podizanje obrva, verbalna ubacivanja, treptanje ili zatvaranje očiju i slično.

Osim nekih razlika u karakteristikama mucanja u dječjoj i odrasloj dobi, potrebno je naglašavati da uz mucanje vežemo puno više obilježja od samih netečnosti u govoru (koje isto treba razlikovati) pa tako ne smijemo zanemariti činjenicu da osobe koje mucaju često doživljavaju negativne emocije kao posljedicu teškoća u komunikaciji s drugima - javljaju se sram, krivnja, anksioznost i drugi negativni osjećaji s kojima se svaki dan suočavaju.

1.2. Pretraživanje interneta

1.2.1. O pretraživanju internetskih izvora

Današnje društvo ne može zamisliti život bez tehnologije u svim njenim oblicima, a posebice interneta koji je ono što nekim tehnološkim uređajima koje svi posjedujemo i svakodnevno koristimo daje najveću svrhu. Ljudi pretražuju internetske izvore kako bi dobili odgovore ili riješili probleme vezane uz akademski, poslovni, osobni ili interpersonalni kontekst (Goldman i sur. 2012). Internet je postao dio naše svakodnevne do te mjere da je počeo oblikovati naš osobni razvoj, mišljenje i ponašanje što je dovelo do toga da se i u psihologiji razvija područje nazvano *cyber* psihologija koja se bavi proučavanjem odnosa tehnologije i čovjeka, odnosno psihološkim fenomenima koji su u vezi ili nastaju pod utjecajem tehnologije. Može se reći da pristup internetu nije opcija, već nužna usluga. Sve što čujemo i vidimo zapravo je putem ekrana, obavljamo aktivnosti putem uređaja te skladištimo i organiziramo svoje podatke uz pomoć „računalstva u oblaku“ (eng. *cloud computing*) (Norman, 2017). Dostupnost i ažurnost informacija na internetu je korisna samo ukoliko se te informacije pažljivo selektiraju i ispravno koriste, važno je prepoznati

točne informacije i sadržaje sa znanstvenim uporištem od netočnih ili izmišljenih. Postoji dosta istraživanja koja su se bavila proučavanjem pretraživanja informacija o zdravlju i zdravstvenim problemima dostupnih na internetu. Lewis (2006) navodi da su mladi u velikoj mjeri skeptični prilikom pretraživanja informacija vezanih uz zdravlje na internetu, što je poželjno jer to znači da ne uzimaju sve na što nailaze točnim i ispravnim. Osim za socijalizaciju i zabavu, mlađa populacija, posebno studenti, koriste internet u akademske i znanstvene svrhe. Još jedno istraživanje provedeno u studentskoj populaciji potvrdilo je da su oni aktivni korisnici interneta i da ga koriste u svrhu dobivanja informacija o mentalnom zdravlju i podrške, ali da radije biraju dobivanje podrške uživo nego putem interneta (Horgan i Sweeney, 2010). Upotreba interneta naravno ima potencijal za poboljšanje kvalitete obrazovanja (Ciglaric i sur., 1998; Charp, 2000; Laurillard, 1992; prema Dogruer, Eyyam, Menevis, 2011).

Internetski izvori su svi izvori kojima se može pristupiti putem interneta i World Wide Weba (WWW), odnosno vodećeg sustava za prijenos podataka na internetu. Drugim riječima, izvori na internetu su internetske i mrežne stranice na kojima pronalazimo informacije. Za pretraživanje i pregledavanje interneta u potrazi za informacijama ponekad se koristi i naziv surfanje (eng. *surfing*) (Leksikografski zavod Miroslav Krleža [LZMK], bez dat.). Na internetu pronalazimo vijesti, stranice na kojima možemo gledati televizijske programe, e-knjige, forume, blogove, portale raznih sadržaja te mnoge druge izvore koji nam omogućuju pristup informacijama. Osim pronalaženja informacija, internet nam pruža ostvarenje jedne od naših potreba kao društvenih bića – komunikaciju s drugima, u virtualnom svijetu to je poznato kao društveno umrežavanje (eng. *social networking*). Društveno umrežavanje je povezivanje i komuniciranje ljudi putem interneta i to se najčešće ostvaruje putem društvenih mreža (LZMK, bez dat.). Podatci za početak 2020. godine govore da više od 4,5 bilijuna ljudi koristi Internet, dok više od 3,8 bilijuna koristi društvene mreže (Kemp, 2020). Djeca u najranijoj dobi imaju pristup tabletima i računalima koji im otvaraju mogućnost istraživanja interneta, stoga ne čudi da već u osnovnoj školi većina njih koristi razne aplikacije i stvara profile na društvenim mrežama, ali i da to više nije strano ni osobama u kasnijoj životnoj dobi. Najpopularniji i najčešće korišteni društveni mediji su Facebook, Instagram, YouTube, LinkedIn, Snapchat, i dr. Prema istraživanju Global Web Indexa u razdoblju 2012.-2016., dobiven je podatak da korisnici društvenih medija provode u prosjeku 2 sata i 24 minute na dan koristeći istovremeno 8 društvenih mreža i aplikacija za dopisivanje (Mander, 2017). Taj broj

raste s godinama što znači da danas pojedinac ima više profila na društvenim mrežama nego što je imao prije možda 5 godina, sukladno tome provodi i više vremena na istome. Društvene mreže spomenute su u ovom kontekstu jer osim što su sredstvo komunikacije i mjesto za dijeljenje i/ili pronalaženje različitih sadržaja, mjesto su stvaranja online zajednica. Ako je već činjenica da veći dio vremena provodimo na internetu, bilo bi poželjno da je to usmjereno na nešto korisno i pozitivno što može doprinijeti našem osobnom razvoju. Facebook je značajan po mogućnosti stvaranja grupa koje se otvaraju u različite svrhe pa tako postoji mnoštvo grupa podrške. Između ostalog postoje i grupe koje okupljaju osobe koje mucaju, one su isto tako često izvor informacija i mjesto povezivanja s drugim osobama koje mucaju, ali i stručnjacima.

1.2.2. Dosadašnja istraživanja o mucanju na internetu

Prije su se terapije provodile tako da je kliničar određivao pravila, a klijent jednostavno slijedio program, no zbog sve veće dostupnosti znanja na World Wide Webu kliničarima, znanstvenicima i osobama koje mucaju, dogodile su se pozitivne promjene (Ward, 2017). Sve je veća popularnost grupa za podršku i više je znanja o opcijama tretmana pa tako osoba koja muca ima priliku izabrati ono što će joj najbolje odgovarati, na taj način se mogu izbjeći negativni ishodi, odnosno neuvažavanje želja i potreba klijenta (Ward, 2017). Mogućnost jednostavnog pristupa različitim internetskim izvorima može pomoći osobama koje mucaju, njihovim članovima obitelji, logopedima i svima koji žele nešto više saznati o mucanju. Dosadašnja istraživanja o temi osoba koje mucaju na internetu više su usmjerena na uporabu interneta u svrhu povezivanja s drugim osobama koje mucaju i stvaranja online zajednica. Kuster J. i Kuster T. (1995; prema Raj i Daniels, 2004) su jedni od prvih koji su promovirali i izvijestili kako je internet koristan osobama koje mucaju u digitalnom povezivanju i dijeljenju s drugima. Stoudt i Ouellette (2004) su mjesec dana pratili odgovore i razmjenu poruka osoba koje mucaju putem *Listserve* (e-mail softverski program popularan u počecima interneta, omogućuje razmjenu e-mailova s grupom ljudi) o temi na koje sve načine internet pruža forum za kolektivnost i rad na sebi među osobama koje mucaju te na koji način se osobe nose s teškoćom i stigmatizacijom u internetskom kontekstu. Analizom više od 300 poruka uvidjeli su da osobe koje mucaju komuniciraju putem ovog programa kako bi međusobno podijelili savjete, iskustva i izrazili duboke, obično negativne osjećaje; raspravljaju o načinima

kako se nositi s mucanjem u situacijama i odnosima s osobama koje ne mucaju i mnoge druge pozitivne aspekte komuniciranja putem interneta (Stoudt i Ouellette, 2004). Nadalje, Raj i Daniels (2017) su proveli istraživanje putem online upitnika u kojemu je sudjelovalo 47 osoba koje mucaju te su zaključili da online zajednice za osobe koje mucaju značajno doprinose u kontekstu psihosocijalne podrške. Širom svijeta postoje različite internetske stranice s informacijama o mucanju, Tellis, G., Gabel, Smith i Tellis C. (2002) izvještavaju da logopedi u školama zbog pretrpanog rasporeda i planiranja terapija nemaju dovoljno vremena za istraživanje internetskih stranica koje bi onda mogli preporučiti svojim učenicima/klijentima. Iako je internet prepun besplatnih materijala za online učenje, uvijek postoje i internetske stranice koje ne sadrže informacije utemeljene na znanstvenom istraživanju pa taj sadržaj treba pregledavati s iznimnim oprezom. Osobe koje mucaju na internetu mogu naučiti o kompleksnosti mucanja izvan poznatog terapijskog okruženja, mogu stupiti u kontakt s drugim osobama koje mucaju i grupama samopomoći (Tellis i sur., 2002). Ono što je prednost za ovakav pristup informacijama je da osigurava osobama koje mucaju i njihovim obiteljima znanje potrebno za informiranje i donošenje odluka o tretmanu; mogu proizvesti „za i protiv“ argumente za različite intervencije, stručnjake i sl. o čemu jednostavno i brzo mogu saznati preko interneta (Packman i Meredith, 2011). Tellis i sur. (2002) u svom radu daju osvrt na neke od (tada) aktualnih i dostupnih internetskih izvora s informacijama o mucanju; spominju se stranice nacionalnih i internacionalnih organizacija posvećenih mucanju, stranice koje nude informacije o državnim i lokalnim grupama samopomoći, chat sobe, forumi, posebne stranice za djecu i mlade, stranice o tretmanima mucanja te stranice koje preusmjeravaju na informacije o knjigama, časopisima i istraživanjima o mucanju. Budući da se informacije u virtualnom svijetu brzo mijenjaju i napreduju, neki od internetskih izvora se značajno manje koriste danas nego prije, veći dio online aktivnosti zasigurno se preusmjerio na društvene mreže i na video komunikaciju.

1.2.3. Internetski izvori o mucanju

Upisivanjem pojma *stuttering* u internetsku tražilicu, najviše ponuđenih rezultata upravo su stranice raznih organizacija i udruga koje su posvećene mucanju i osobama koje mucaju, stranice koje nude zdravstvene informacije te poveznice na YouTube videa. Slijede primjeri nekih stranih internetskih izvora na kojima se može pronaći nešto više o mucanju.

Američko udruženje logopeda (ASHA, <https://www.asha.org/stuttering/>) pruža osnovne informacije o svim poremećajima komunikacije i gutanja, pa tako uz govorne poremećaje navodi mucanje. Osim sažetih i osnovnih informacija o simptomima, mogućim uzrocima, kada treba posjetiti stručnjaka i sl., na kraju se nalazi popis s drugim internetskim izvorima koji mogu biti korisni osobama koje mucaju. Većinom su to poveznice na organizacije i udruženja osoba koje mucaju, a neke od njih bit će navedene dalje u radu.

The Stuttering Homepage (<https://www.mnsu.edu/comdis/kuster/stutter.html>) se spominje kao prva internetska stranica posvećena isključivo temi mucanja, pokrenula ju je 1995. Judith Kuster (Amster i Klein, 2018). Stranica je dostupna svima i sadrži informacije o mucanju namijenjene osobama svih životnih dobi koje mucaju, ali naravno i svima onima koji se žele informirati o mucanju. Na stranici se nalaze razni odjeljci raspoređeni u tablicu koji su ujedno poveznice za na primjer grupe za raspravu (npr. mailing liste), članke o mucanju, informacije za logopede koji se bave mucanjem i zaista mnoge druge sadržaje (Amster i Klein, 2018). Iako je dizajn zastario, stranica se i dalje ažurira te se na njoj može vidjeti koliko osoba je posjetilo stranicu iz čega je vidljivo da je i dalje redovito posjećena.

National Stuttering Association (NSA, <https://westutter.org/>) je najveća neprofitna organizacija posvećena osnaživanju i davanju nade djeci i odraslima koji mucaju, njihovim obiteljima, stručnjacima kroz podršku, obrazovanje i istraživanje. Udruženje vode osobe koje mucaju te se na njihovoj mrežnoj stranici mogu pronaći opće informacije o mucanju (definicije, uzroci, tretman, mitovi o mucanju...), savjeti za pronalaženje logopeda; pozivaju na učlanjenje u udrugu te uključivanje i prisustvovanje aktivnostima i programima koje provode širom SAD-a kao što su grupe samopodrške za osobe koje mucaju. Aktivni su na društvenim mrežama pa se na stranici mogu pronaći poveznice na njihov YouTube kanal, Instagram profil, Facebook grupu; održavaju i webinare. Zanimljivo je da imaju (zatvorene) Facebook grupe posebno za voditelje ogranaka, za roditelje djece koja mucaju, za adolescente i za odrasle osobe koje mucaju.

The Stuttering Foundation (<https://www.stutteringhelp.org/>) je zaklada za sve koji mucaju koja također pruža besplatne internetske resurse, usluge i podršku osobama koje mucaju, kao i podršku istraživanju uzroka mucanja. Na stranici se mogu pronaći brošure dostupne za ispis, E-knjige o mucanju za djecu i za odrasle koje se mogu besplatno preuzeti, sva izdanja njihovog časopisa, blog postovi osoba koje mucaju, video materijali i razni sadržaji edukativnog karaktera. Imaju čak i

virtualne učionice, odnosno interaktivne radionice koje omogućuju usavršavanje stručnjaka, edukaciju roditelja, izmjenu iskustva između osoba koje mucaju i slično, a online sastanke moderiraju vodeći svjetski kliničari, istraživači i stručnjaci. Tu su i podcasti, odmah dostupni za slušanje, koji obrađuju razne teme te pružaju relevantne i praktične kliničke informacije.

Brojne opcije online podrške i informiranja kao što su e-mail grupe i forumi temelje se na tekstualnoj (tipkanoj) komunikaciji, ta ograničenja potaknula su osobe koje mucaju na stvaranje podcasta za samopomoć (Snyder, Reitzes i Jackson, 2009). Podcast je digitalna audio ili video datoteka dostupna na internetu, može se preuzeti u bilo kojem trenutku i pokrenuti na računalu ili mobitelu. **StutterTalk** (<https://stuttertalk.com/>) je osmišljen 2007. godine, to je prvi podcast kojemu je cilj otvoreno razgovarati o mucanju, dostupan je svuda u svijetu i namijenjen je osobama koje mucaju, njihovim obiteljima, logopedima i studentima. Prednost je što se može preuzeti i slušati u bilo kojem trenutku, a video materijali dostupni su i na YouTubeu na različitim jezicima (Snyder, Reitzes i Jackson, 2009).

Trichon i Tetnowski (2010) navode neke online aktivnosti za samopomoć osoba koje mucaju, to su: grupe za rasprave (*Stutt-L, Covert-S*), podcasti (*StutterTalk, Women Who Stutter, Stuttering is Cool*), blogovi (*Make Room for the Stuttering, Diary of a Stutterer*), društvene mreže (Facebook grupe *Stuttering Community, Stuttering Arena*) i stranice za videokonferencije (*Stutter Social*).

1.2.4. Internetski izvori o mucanju na hrvatskom jeziku

Na stranicama na hrvatskom jeziku ne pronalazi se toliko opširnih stranica posvećenih isključivo temi mucanja kao što je to u stranim izvorima. Ipak, na većini stranica mogu se pronaći osnovne informacije (što je mucanje, obilježja i sl.), a najčešće se mogu naći savjeti za roditelje kako oni mogu pomoći svom djetetu koje muca. O mucanju se može pročitati najčešće u obliku pojedinačnih objava na raznim portalima, stranicama privatnim logopedskih kabineta ili centara. Ono što izostaje je većinom onaj praktični dio, odnosno dostupne aktivnosti, materijali i mogućnosti samopomoći. Navest će se neki primjeri internetskih izvora.

Na portalu **Logoped.hr** (<https://logoped.hr/>), kojemu je cilj osvještavanje i pružanje informacija namijenjenih roditeljima, učiteljima i odgojiteljima koji rade s djecom s komunikacijskim, govornim i jezičnim teškoćama mogu se pronaći osnovne informacije, odnosno obilježja mucanja

djece i odraslih kao i savjeti za roditelje i učitelje djece koja mucaju. Portal ima i rubriku „Pitaj logopeda“ koja omogućuje postavljanje pitanja na koje odgovaraju logopedi, isto tako aktivni su putem Facebook stranice.

Udruga Hinko Freund (<https://www.udruga-hinkofreund.hr/>) koja okuplja osobe koje mucaju i čiji je cilj senzibiliziranje javnosti za probleme osoba koje mucaju također ima svoju web-stranicu na kojoj se može pročitati nešto više o mucanju, organiziraju i samopomoć za osobe koje mucaju i za roditelje djece koja mucaju. Ipak, udruga nije danas toliko aktivna kao što je bila prvih godina nakon osnivanja. Može ih se pronaći i na Facebook stranici: Udruga za pomoć osobama koje mucaju Hinko Freund.

Portal **Mucanje.com** (<https://mucanje.com/>) nastao je kao suradnja osoba koje mucaju koje su pohađale terapiju mucanja u VaLMod centru, profil je otvoren s ciljem pomoći osobama koje mucaju, roditeljima, prijateljima i svima koji imaju pitanja vezana uz mucanje. Autori stranice su osobe koje mucaju i sami navode *“Pregledavajući internet shvatili smo da nema puno stranica namijenjenih osobama poput nas pa smo odlučili napraviti jednu“*. Na portalu se može informirati o mucanju, pronaći savjete i pročitati životne priče osoba koje mucaju. Postoji rubrika „Pitanja i odgovori“ gdje se postavljena pitanja mogu uputiti osobama koje mucaju (koje vode stranicu) ili logopedu te ostale zanimljive objave koje su pisane upravo iz perspektive osobe koja muca.

Nadalje, u ovom trenutku postoji jedna Facebook grupa koja okuplja osobe koje mucaju pod nazivom „**Mucanje Balkan**“ i ona broji više od 600 članova. Naravno, u grupi nisu isključivo osobe koje mucaju već i logopedi, studenti i svi oni koji imaju „dodira“ s mucanjem. Grupa je neformalna i ciljevi grupe su povezivanje osoba koje se suočavaju s mucanjem, davanje prostora stručnjacima da daju svoje mišljenje i savjete, pružanje informacija vezanih za terapiju i razmjena materijala s ciljem razumijevanja ovog problema. Voditelji grupe održavaju više puta mjesečno online druženja za osobe koje mucaju i sve one koji se žele pridružiti putem *Google Hangouts*.

Treba naglasiti da ovo nikako nisu svi, već samo neki od trenutno postojećih stranih i hrvatskih internetskih izvora koji su posvećeni ovoj temi. Isto tako, moguće je da će u trenutku čitanja ovog rada neki online sadržaji biti izmijenjeni ili neće biti dostupni.

2. Cilj i problem istraživanja

2.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog diplomskog rada je ispitati pretražuju li osobe koje mucaju internetske izvore sa sadržajem o mucanju. Također, cilj je uvidjeti postoje li razlike u pretraživanju s obzirom na dob, pohađanje terapije i samoprocjenu jakosti mucanja.

2.2. Problem istraživanja

Problem istraživanja je utvrditi koliko često osobe koje mucaju pretražuju ili koriste internetske izvore o mucanju te njihovo mišljenje o dostupnim sadržajima. Pokušat će se ispitati postoji li povezanost nezadovoljstva logopedskom terapijom i pretraživanjem internetskih izvora o mucanju kao i postoji li povezanost samoprocjene jakosti mucanja i korištenja internetskih izvora.

2.3. Hipoteze istraživanja

U skladu s oblikovanim ciljem i problemom istraživanja, postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Mlađe osobe koje mucaju više pretražuju internetske izvore sa sadržajem o mucanju od ostalih dobnih skupina.

H2: Postoji statistički značajna razlika između osoba koje su polazile, osoba koje trenutno polaze logopedsku terapiju i osoba koje nisu polazile terapiju u pretraživanju internetskih izvora.

H3: Postoji statistički značajna povezanost nezadovoljstva logopedskom terapijom i pretraživanja internetskih izvora o mucanju.

H4: Postoji statistički značajna povezanost samoprocjene jakosti mucanja i pretraživanja internetskih izvora o mucanju.

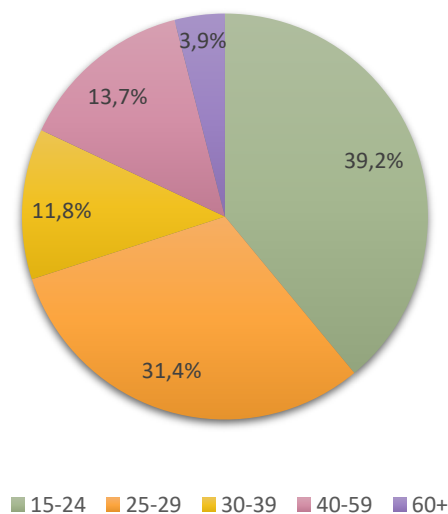
3. Metode

3.1. Uzorak ispitanika

U ovom istraživanju sudjelovale su osobe koje mucaju starije od 15 godina. Korišten je prigodan uzorak ispitanika. Uzorak ispitanika čini 51 sudionik, odnosno 51 osoba koja muca iz Hrvatske. Od toga je 26 (51%) muškog i 25 (49%) ženskog spola.

Budući da se odgovori analiziraju na grupnoj razini i u skladu s unaprijed postavljenim hipotezama istraživanja, dob je definirana dobnim skupinama. Zbog lakše interpretacije rezultata dobnim skupinama dodijeljeni su sljedeći nazivi: mlađa mladež (15-24), starija mladež (25-29), mlađa odrasla dob (30-39), srednja odrasla dob (40-59) i kasna odrasla dob ≥ 60 godina. U literaturi postoje različite podjele razvoja/životnog vijeka, većina se međusobno preklapa stoga su nazivi prilagođeni vodeći se razvojnom periodizacijom prema Berk (2008). Nadalje, Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) definira da su „mladi“ dobnina skupina 15-24 te Berk (2008) period 15-20 godina naziva adolescencijom, stoga je dob 15 godina uzeta kao donja granica kod grupiranja prema dobi.

U istraživanju je sudjelovalo 20 sudionika u dobi 15-24, 16 sudionika u dobi 25-29, 6 sudionika u dobi 30-39, 7 sudionika u dobi 40-59 i 2 sudionika starija od 60 godina koji mucaju (Slika 1).

Slika 1. Postotak sudionika po dobnim skupinama

3.2. Mjerni instrument

Za potrebe ovog diplomskog rada kreiran je online upitnik *Pretraživanje internetskih izvora u svrhu informiranja o mucanju kod osoba koje mucaju*. Na početku upitnika dana je jasna uputa u kojoj je navedena svrha upitnika te anonimnost, dobrovoljnosti i vrijeme ispunjavanja. Upitnik se može podijeliti u nekoliko dijelova. U uvodnom dijelu prikupljeni su podatci o spolu, dobi, samoprocjena vlastitog mucanja te informacije o logopedskoj terapiji. Od sudionika koji su polazili/trenutno polaze logopedsku terapiju tražilo se da navedu otprilike s koliko godina su išli/trenutno idu na terapiju te koliko dugo su bili uključeni u terapiju (npr. 6 mjeseci). Za samoprocjenu mucanja korištena je priznata subjektivna metoda Skala procjene težine mucanja (*9-Point Stuttering Severity Scale*). Radi se o skali samoprocjene koja je poredana po Likertovoj ljestvici od 1 do 9, pri tome 1 označava vrlo malo izraženo mucanje, a 9 vrlo jako izraženo mucanje. O'Brian i suradnici (2004) izvještavaju da je skala statistički valjana i pouzdana metoda evaluacije mucanja te da podudarnost samoprocjene osobe koja muca i logopedove procjene njegovog mucanja iznosi oko 85%, a samoprocjena osobe koja muca ne mijenja se ponavljanjem ispitivanja nakon dužeg vremenskog perioda. Sudionici koji su polazili/trenutno polaze logopedsku terapiju trebali su dati i vlastitu procjenu zadovoljstva terapijom na skali od 5 točaka, pri čemu je *1 - uopće nisam zadovoljan/na* i *5 – u potpunosti sam zadovoljan/na*.

Nakon uvodnog dijela, uslijedio je glavni dio upitnika koji se može podijeliti u 4 dijela s obzirom na ono što se ispituje. Prvi dio sastoji se od 8 tvrdnji koje se odnose općenito na pretraživanje, preciznije učestalost pretraživanja različitih internetskih izvora i sadržaja o mucanju, na primjer *„Pretražujem logopedске portale, stranice udruga osoba koje mucaju i slično.“*. Sudionici su na Likertovoj skali 1-5 trebali označiti koliko često pretražuju određene internetske izvore pri čemu je *1 - nikad, 2 – rijetko, 3 – povremeno, 4 – često* i *5 – uvijek*.

Drugi dio sastoji se od 4 tvrdnje koje se odnose na razloge pretraživanja, na primjer *„Pretražujem internetske izvore o mucanju s ciljem boljeg informiranja.“*. Sudionici su trebali označiti stupanj slaganja s određenom tvrdnjom pri čemu je *1 – uopće se ne slažem, a 5 – u potpunosti se slažem*.

Treći dio upitnika čine 3 tvrdnje koje se odnose se na dobivenu korist od pretraživanja internetskih izvora o mucanju, odnosno je li im ono što su pronašli na internetu pomoglo, na primjer *„Sadržaj koji sam pronašao/la na internetu pomogao mi je da bolje razumijem svoje mucanje.“*. Sudionici

su trebali označiti stupanj slaganja na skali 1-5 pri čemu je 1 – *uopće se ne slažem*, a 5 – *u potpunosti se slažem*.

Četvrti dio odnosi se na mišljenje o dostupnim internetskih izvorima vezanim uz mucanje, sastoji se od 4 tvrdnje na koje je ponovo trebalo označiti stupanj slaganja na Likertovoj skali 1 – *uopće se ne slažem* do 5 – *u potpunosti se slažem*. Na primjer „*Smatram da na internetu ima puno krivih informacija o mucanju*“.

Na samom kraju upitnika, nalazila su se dva pitanja otvorenog tipa. Sudionici su mogli navesti internetske izvore i sadržaje koji su im koristili (npr. link stranice, videa i sl.) te po želji ostaviti komentar vezano uz temu upitnika.

3.3. Način provođenja istraživanja

Istraživanje se provodilo putem interneta pomoću Google online aplikacije za prikupljanje podataka. Upitnik je poslan osobama koje mucaju te pojedinim logopedskim centrima. Kako bi se što više osoba odazvalo, prikupljanje sudionika provedeno je kroz objave na internetu (Facebook grupe) i metodom snježne grude. Kao što je već spomenuto, sudionici su dobili pisanu uputu prije početka ispunjavanja upitnika kojom je objašnjen cilj i svrha istraživanja te im je naglašeno da je istraživanje povjerljivo i dobrovoljno. Zatim je istaknuto kako mogu odustati od sudjelovanja u bilo kojem trenutku te da će dobiveni podaci biti korišteni isključivo za potrebe diplomskog rada. Također, prije svakog dijela u upitniku napisana je uputa za ispunjavanje. Ispunjavanje cijelog upitnika je trajalo približno 5 minuta.

3.4. Metode obrade podataka

Podaci prikupljeni istraživanjem statistički su obrađeni pomoću *IBM SPSS Statistics 20*, programa za uređivanje i analizu statističkih podataka. Neke tvrdnje iz upitnika obrađene su zasebno, a neke su pretvorene u skale odnosno nove varijable. Skala Pretraživanje internetskih izvora sastoji se od 8 tvrdnji koje se odnose na učestalost pretraživanja različitih internetskih izvora o mucanju (npr. tvrdnja „*Pretražujem logopedske portale, stranice udruga osoba koje mucaju i sl.*“), rezultati se

formiraju kao aritmetička sredina odgovora. Na početku statističke obrade napravljena je deskriptivna analiza.

Budući da je u istraživanju sudjelovao relativno velik broj ispitanika ($N > 50$), normalnost distribucije testirana je Kolmogorov-Smirnovljevim testom. Upitnik nije bilo moguće obrađivati kao cjelinu, već su dijelovi obrađeni zasebno stoga su korišteni postupci parametrijske i neparametrijske statistike. Iako su odgovori sudionika u glavnom dijelu upitnika u obliku ordinalne skale, kao što je već spomenuto, neke tvrdnje grupirane su i tvore novu skalu (varijablu) te se nju stoga može tumačiti kao intervalnu. Tome je prethodio postupak ispitivanja pouzdanosti pomoću Cronbach alpha koeficijenta.

Podaci su organizirani i sažeti pomoću numeričkih i grafičkih prikaza.

4. Rezultati i rasprava

Odgovori svih sudionika unijeli su se u statistički softver SPSS. Deskriptivnom statistikom određene su aritmetičke sredine odgovora za pitanja o pretraživanju internetskih izvora. Izračunavanjem prosječnog rezultata 8 tvrdnji na skali Pretraživanje internetskih izvora dobiven je ukupan rezultat na pretraživanju internetskih izvora sa sadržajem o mucanju. Viši ukupni rezultat, odnosno viši prosječni rezultat na toj skali upućuje na češće pretraživanje interneta o mucanju. Zatim je testirana pouzdanost nove varijable korištenjem Cronbach alpha koeficijenta. Ona iznosi 0,948 što se smatra izvrsnom pouzdanosti, odnosno izvrsnom unutarnjom konzistentnosti spomenute varijable.

Prije početka statističke obrade podataka Kolmogorov-Smirnovljevim testom je provjerena normalnost distribucija sljedećih varijabli: dobne skupine, ukupan rezultat pretraživanja internetskih izvora, pohađanje logopedске terapije, zadovoljstvo terapijom i samoprocjena jakosti mucanja. Distribucije varijabli dobne skupine, pohađanje logopedске terapije i zadovoljstvo terapijom prema Kolmogorov- Smirnov testu ne raspoređuju se po normalnoj distribuciji ($p < 0.05$),

dok su varijabla samoprocjene jakosti mucanja i varijabla ukupan rezultat pretraživanja internetskih izvora normalno distribuirane ($p>0.05$).

4.1. Pretraživanje interneta i dobne skupine

Deskriptivnom statistikom određene su aritmetičke sredine odgovora svih sudionika na pitanjima o tome koliko često pretražuju različite internetske izvore o mucanju te je u Tablici 1 prikazana dobivena aritmetička sredina skale. Ukupan rezultat pretraživanja različitih internetskih izvora je 2,18 što upućuje da sudionici rijetko pretražuju internetske sadržaje o mucanju. U Tablici 2 prikazan je rezultat pretraživanja internetskih izvora s obzirom na dob, odnosno dobne skupine. Viši ukupni rezultat, odnosno viši prosječni rezultat na toj skali upućuje na češće pretraživanje interneta o mucanju.

Tablica 1. Ukupan rezultat na skali pretraživanje internetskih izvora među svim sudionicima

N	M	SD	Min	Max
51	2,18	1,06	1	5

Napomena. N =ukupan broj sudionika, M =aritmetička sredina, SD = standardna devijacija, Min =minimalna postignuta vrijednost skale, Max =maksimalna postignuta vrijednost skale

Tablica 2. Ukupan rezultat na skali pretraživanje internetskih izvora s obzirom na dobne skupine

Dobne skupine	N	M	SD
Mlađa mladež (15-24)	20	1,93	1,17
Starija mladež (25-29)	16	2,13	0,80
Mlađa odrasla dob (30-39)	6	2,63	0,92
Srednja odrasla dob (40-59)	7	2,66	1,39
Kasna odrasla dob (≥ 60)	2	2,13	0,88

Napomena. N = broj sudionika, M =aritmetička sredina, SD = standardna devijacija

Budući da se varijabla dobne skupine ne raspodjeljuje po normalnoj distribuciji, za testiranje prve hipoteze, odnosno utvrđivanja postoji li statistički značajna razlika između dobnih skupina na varijabli ukupan rezultat pretraživanja internetskih izvora upotrijebljen je Kruskal - Wallis neparametrijski test. Testiranjem je utvrđeno da ne postoji statistički značajna razlika među dobnim skupinama u učestalosti pretraživanja internetskih izvora ($\chi^2 = 4,019$, $df=4$, $p > 0,05$).

4.2. Terapija i pretraživanje interneta

Od 51 sudionika, 38 ih je polazilo, 2 trenutno polazi i 11 nikada nije bilo uključeno u logopedsku terapiju. Ukupan broj sudionika koji imaju iskustvo s terapijom je 40 (78%), dok onih koji nikada nisu polazili logopedsku terapiju je 11 (22%). Izračunate su frekvencije odgovora za svaku dobnu skupinu na pitanje o uključenosti u logopedsku terapiju te su one prikazane u Tablici 3.

Tablica 3. Pohađanje logopedске terapije i dobne skupine

Dobna skupina	N	Polazili su	Trenutno polaze	Nikada nisu polazili
(15-24)	20	12	1	7
(25-29)	16	14	-	2
(30-39)	6	5	1	-
(40-59)	7	6	-	1
≥ 60	2	1	-	1

Napomena. N=broj sudionika

Za testiranje druge hipoteze, odnosno utvrđivanja razlike između osoba koje su polazile, trenutno polaze i osoba koje nisu polazile logopedsku terapiju u pretraživanju internetskih izvora o mucanju prethodilo je testiranje normalnosti distribucija istih. Varijabla pohađanje logopedске terapije odstupa od normalne distribucije stoga je korišten Kruskal – Wallis test. Potvrđeno je postojanje statistički značajne razlike na ukupnom rezultatu pretraživanja internetskih izvora o mucanju ovisno o logopedskoj terapiji ($\chi^2 = 9,42$, $df=2$, $p < 0,05$). Veći prosjek rangova upućuje na češće pretraživanje internetskih izvora. Post-hoc testom pokušalo se utvrditi između kojih točno skupina postoje razlike. Zbog primjene više uzastopnih Mann-Whitney testova za utvrđivanje razlika među skupinama, kako bi se izbjeglo pojavljivanje pogreške tipa 1 korištena je Bonferronijeva korekcija stoga se gledala razina značajnosti $p = ,016$ (Field, 2009). Utvrđeno je da postoji razlika između

osoba koje nikada nisu polazile terapiju i osoba koje su polazile logopedsku terapiju u pretraživanju internetskih sadržaja o mucanju ($Z = -2,50$, $p < 0,016$) (Tablica 4 i 5).

Tablica 4. Rezultati Kruskal-Wallis testa za pretraživanje internetskih izvora o mucanju s obzirom na pohađanje logopedске terapije

Logopedska terapija	Prosjeak rangova
Polazio/la sam	15,59
Trenutno polazim	28,03
Nikada nisam polazio/la	44,75

Tablica 5. Rezultati post-hoc testa – pretraživanje internetskih izvora o mucanju s obzirom na pohađanje logopedске terapije

Usporedba	p
Nikada nisu polazili - polazili prije	,012
Polazili prije – trenutno polaze	,098
Nikada nisu polazili – trenutno polaze	,027

Sudionici koji su imali iskustva s logopedskom terapijom, odnosno njih 40, procijenilo je zadovoljstvo terapijom na skali 1-5, pri čemu veći broj znači veće zadovoljstvo. Budući da je Kolmogorov-Smirnovljevim testom utvrđeno da distribucija rezultata na varijabli zadovoljstva logopedskom terapijom odstupa od normalne, za testiranje treće hipoteze upotrijebljen je Spearmanov koeficijent ranga korelacije (Rho). Testiranjem treće hipoteze pokazalo se da ne postoji statistički značajna povezanost između nezadovoljstva terapijom i pretraživanja internetskih sadržaja o mucanju ($Rho = 0,08$, $p > 0,05$).

Ne postoje slična istraživanja s kojima bi se mogli usporediti ovi podatci, ali ono što treba imati na umu kod razmatranja rezultata dobivenih testiranjem hipoteza vezanih uz logopedsku terapiju je dob u kojoj je osoba pohađala terapiju te vremenski period trajanja terapije. Iako su sudionici naveli te informacije, podatci su vrlo heterogeni stoga ih nije bilo moguće grupirati i donositi zaključke.

Na primjer, nije isto ako sudionik iz dobne skupine 30-39 procjenjuje zadovoljstvo terapijom koju je možda (i jedino) pohađao u ranom djetinjstvu i sudionik koji je možda nedavno prestao s terapijom, a pohađao ju je dugi niz godina. Također, analizom frekvencija odgovora na pitanje o zadovoljstvu terapijom vidljivo je da od 40 sudionika, 32,5% njih je ocijenilo da su u potpunosti zadovoljni, 27,5% da su većinom zadovoljni dok je samo 5% ocijenilo da uopće nisu zadovoljni s logopedskom terapijom što ukazuje da je većina sudionika u ovom istraživanju imala pozitivna iskustva s terapijom.

4.3. Samoprocjena mucanja i pretraživanje

Nadalje, deskriptivnom statistikom obrađeni su podaci ispitanika na pitanje samoprocjene težine mucanja. U Tablici 4 prikazana je frekvencija i učestalost odgovora sudionika na 9-Point scale, odnosno samoprocjena mucanja. Prosječan rezultat je 3,9 što je više u smjeru manje izraženog, odnosno blagog mucanja.

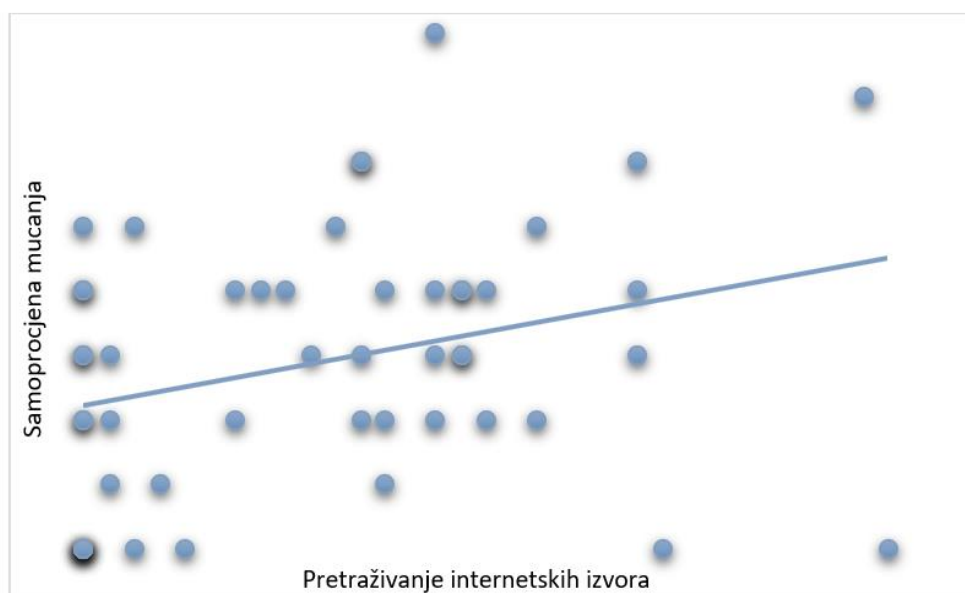
Tablica 4. Samoprocjena jakosti mucanja sudionika

Samoprocjena jakosti mucanja	Frekvencija odgovora	Učestalost odgovora
1 (vrlo blago)	9	17,6%
2	3	5,9%
3	9	17,6%
4	9	17,6%
5	11	21,6%
6	5	9,8%
7	3	5,9%
8	1	2%
9 (vrlo izraženo)	1	2%

Budući da je prethodno utvrđeno da je normalitet distribucija prisutan u obje varijable, Levenovim testom homogenosti varijance provjerena je i zadovoljenost preduvjeta o homoscedasticitetu te dvije

varijable. Pokazalo se kako su varijance varijabli koje se odnose na samoprocjenu jakosti mucanja i ukupnog rezultata na pretraživanju internetskih izvora homogene ($p > 0.05$). Zbog zadovoljenih uvjeta, bilo je opravdano koristiti Pearsonov kofeicijent korelacije (r).

Testiranjem je potvrđeno da postoji laka povezanost između samoprocjene jakosti mucanja i pretraživanja internetskih izvora ($r=0,29$, $p<0,05$). Takav rezultat upućuje na to da osobe koje procjenjuju svoje mucanje većim brojem na skali 1-9 (doživljavaju mucanje jače izraženim), više pretražuju internetske izvore o mucanju (Slika 2).

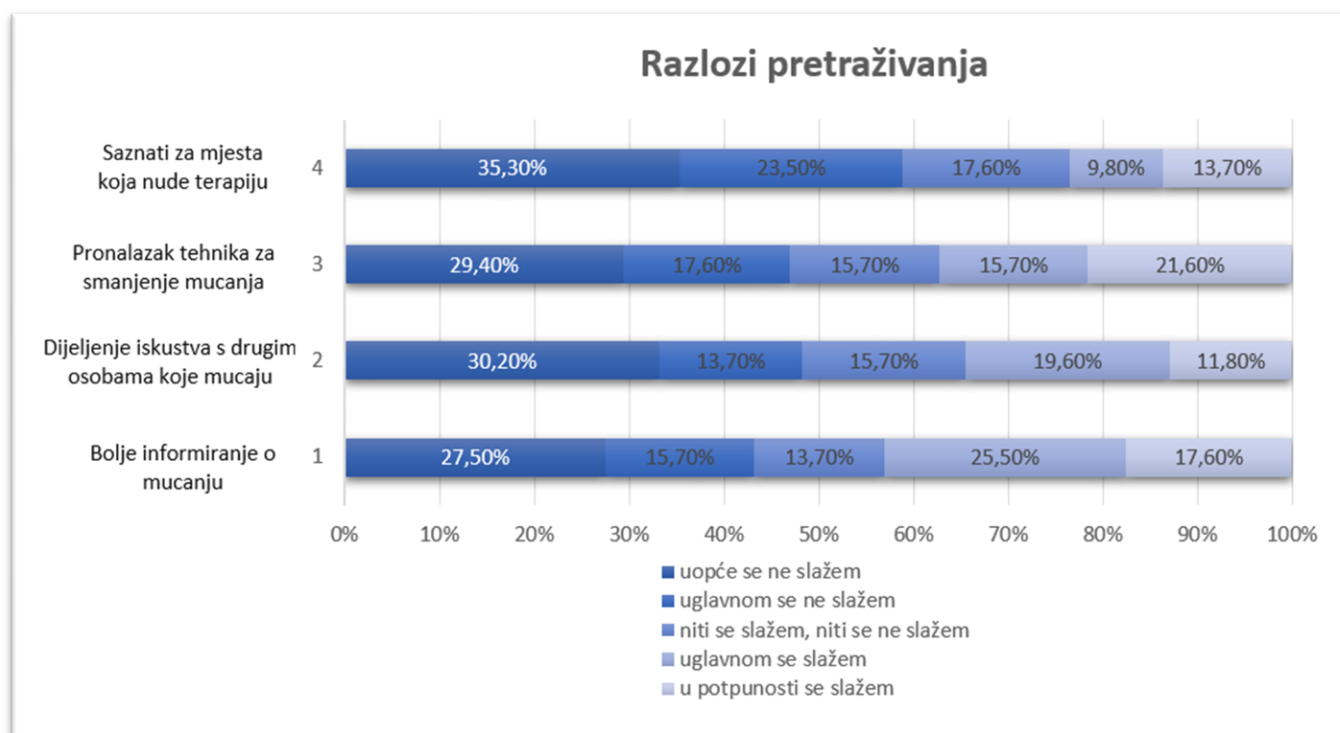

Slika 2. Korelacija samoprocjene mucanja i pretraživanja internetskih izvora

4.4. Deskriptivna statistika za ostale tvrdnje

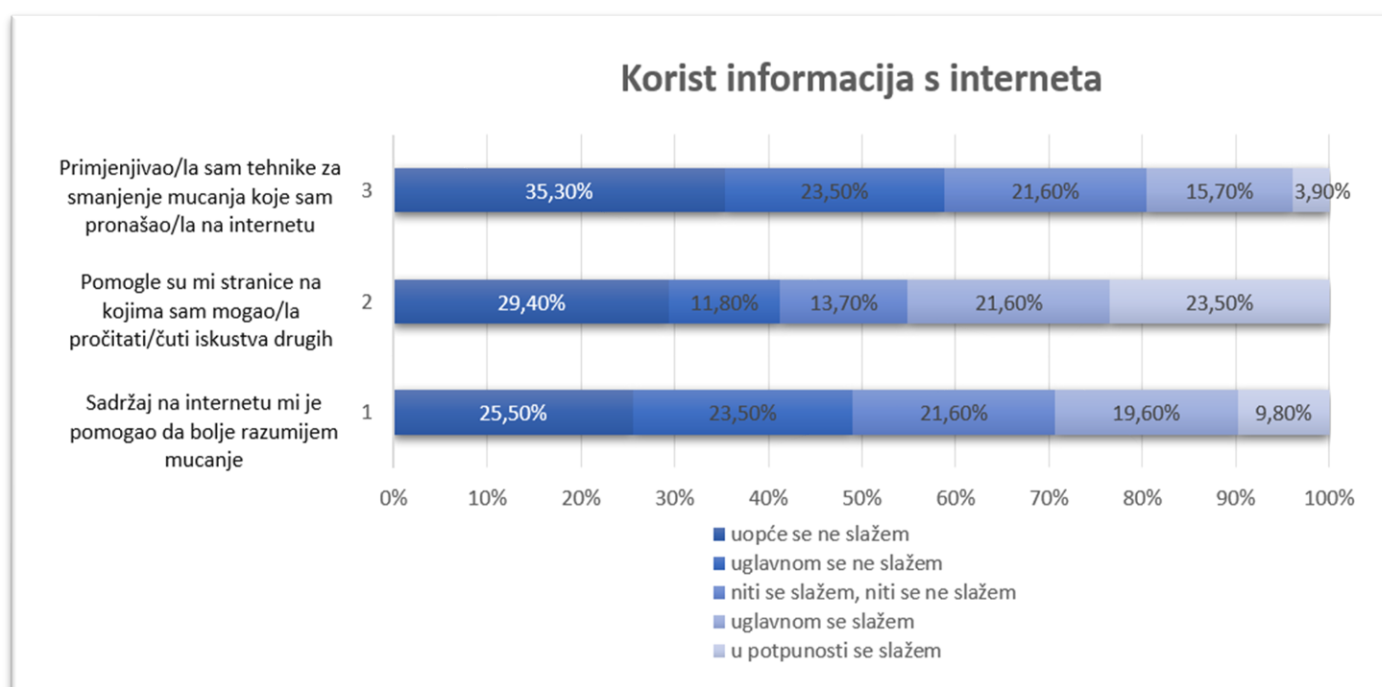
Preostali dio upitnika analiziran je na deskriptivnoj razini te su izdvojene neke zanimljivosti.

Druga skupina pitanja odnosila se na tvrdnje o razlozima pretraživanja internetskih izvora sa sadržajem ili informacijama o mucanju. Uvidom u distribuciju odgovora (Slika 3), kao tvrdnje na kojima se pokazalo veće slaganje u odnosu na druge mogu se izdvojiti *Pretražujem internetske izvore o mucanju s ciljem boljeg informiranja* gdje je 25,5% označilo uglavnom se slažem i 17,6% u potpunosti se slažem. Zatim tvrdnja *Pretražujem internetske izvore o mucanju s ciljem pronalaska tehnika za smanjenje mucanja* pri čemu je 21,6% sudionika odgovorilo da se u potpunosti slaže. Tvrdnja na kojoj se pokazalo najveće neslaganje u ovoj kategoriji je *Pretražujem internetske izvore o mucanju s ciljem dijeljenja iskustva s drugim osobama koje mucaju*, 39,2% sudionika odgovorilo je da se uopće ne slaže. Također, za tvrdnju *Pretražujem internetske izvore o mucanju kako bi saznao/la za mjesta koja nude terapiju mucanja* 35,3% sudionika izjavilo je da se uopće ne slaže.

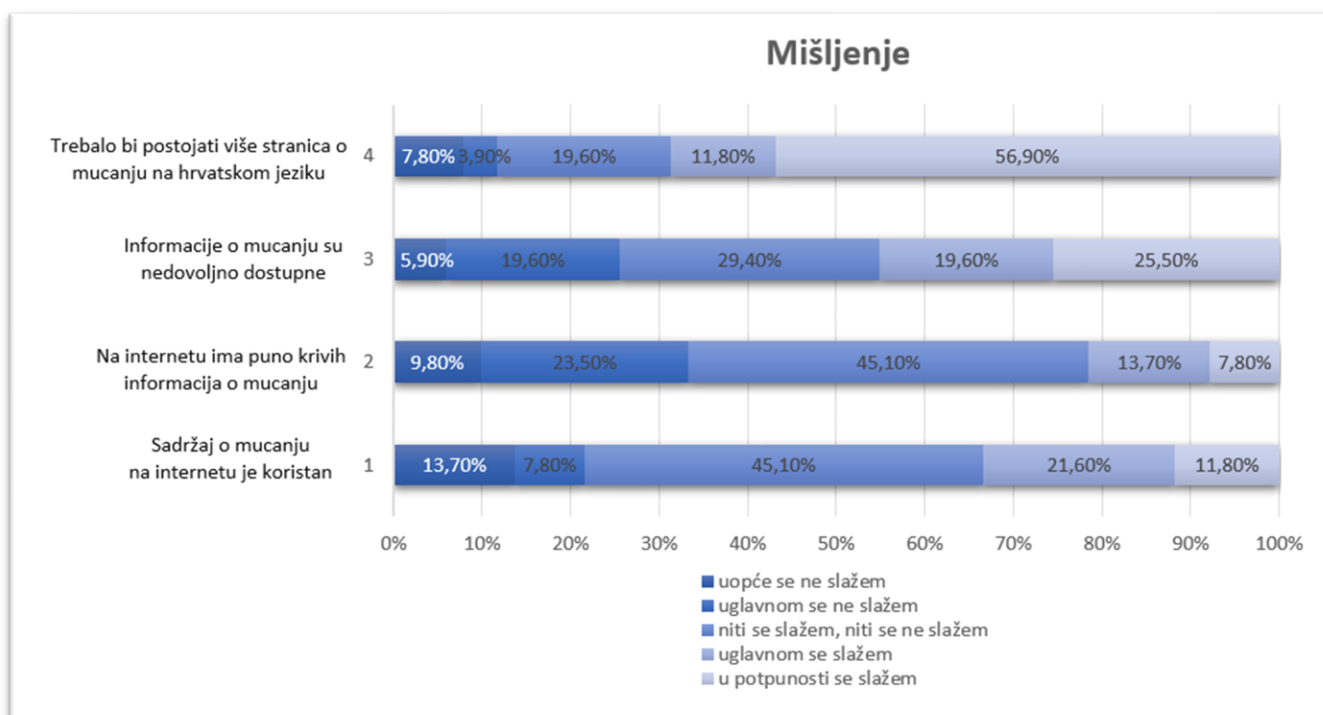
Slika 3. Distribucija odgovora na tvrdnje o razlozima pretraživanja

U trećem dijelu upitnika ispitanici su odgovarali koliko se slažu s tvrdnjama koje se odnose na to da su im internetski izvori koristili/pomogli (Slika 4). Najveći postotak odgovora koji naginje u smjeru slaganja je za drugu tvrdnju *Pomogle su mi stranice na kojima sam mogao/la pročitati/čuti iskustva drugih osoba koje mucaju*, gdje je 21,6% sudionika izjavilo da se uglavnom slaže i 23,5% da se u potpunosti slaže. Najveće neslaganje u ovoj kategoriji pitanja vidljivo je za *Primjenjivao/la sam tehnike za smanjenje mucanja koje sam pronašao/la na internetu*, 35,3% sudionika u potpunosti se ne slaže i 23,5% se većinom ne slaže.

Slika 4. Distribucija odgovora na tvrdnje o koristi pretraživanja

Distribucija odgovora na tvrdnje koje objedinjuju mišljenje o internetskim izvorima i sadržajima o mucanju pokazuje veću neutralnost u odnosu na druge kategorije upitnika (Slika 5). Naime, 45,1% sudionika za tvrdnju *Smatram dostupan sadržaj na internetu o temi mucanja korisnim* i *Smatram da na internetu ima puno krivih informacija o mucanju* ne izražava mišljenje, odnosno označuju da niti se slažu, niti se ne slažu s navedenim. Za treću tvrdnju *Smatram da su informacije o mucanju nedovoljno dostupne*, 19,6% njih se uglavnom slaže i 25,5% se u potpunosti slaže. Nadalje, za posljednju tvrdnju *Smatram da bi trebalo postojati više internetskih stranica o mucanju na hrvatskom jeziku*, više od pola sudionika (56,9%) se u potpunosti slaže.

Slika 5. Distribucija odgovora na tvrdnje o mišljenju o internetskim izvorima o mucanju

4.5. Komentari osoba koje mucaju

U završnom dijelu upitnika, sudionici su imali mogućnost navesti internetske izvore o mucanju koji su im koristili. Internetski izvori koje su neki od sudionika naveli su:

- Forum.hr
- Facebook grupe
- PubMed (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>)
- Udruga Hinko Freud (<https://www.udruga-hinkofreund.hr/>)
- VaLMod centar (<https://www.valmod.com/>)
- Udruženje Moj slobodan govor (www.mucanje.ba)
- British Stammering Association (<https://stamma.org/>)
- American Stuttering Association (<https://www.stutteringhelp.org/>)
- YouTube:
 - TED Talks (<https://www.youtube.com/watch?v=qeGqMAjTU-U&feature=youtu.be>)
 - SpeakingVan (<https://www.youtube.com/channel/UCX9IMc1PyBunxVw0eEWz4gg/videos>)

Također, sudionici su mogli dobrovoljno ostaviti komentar na temu ovog istraživanja. Izdvojena su 3 komentara koja mogu biti smjernica za promišljanje o ovoj temi:

- Mislim da se o mucanju kao problemu premalo govori u javnosti i da se premalo radi na podizanju svijesti o mucanju. Kao osoba koja muca, nerijetko se nađem u neugodnim situacijama jer ljudi nisu dovoljno informirani i jednostavno ne znaju kako bi reagirali. Meni puno znači dijeljenje iskustava i podrška ljudi širom svijeta te smatram takav oblik komunikacije vrlo važnim. Imamo ponekad i *Stuttering Hangout* preko Google Hangoutsa koji služi svima da poboljšaju svoj govor, vježbaju u atmosferi koja je opuštena i u kojoj nitko nikog ne osuđuje. Takav oblik interakcije po meni je jednako važan kao i sama terapija, a malo ljudi zna da uopće postoji i da se održava na tjednoj bazi.

- Kako sam kao dijete u 2. razredu osnovne škole prije skoro 20 godina išao na terapiju kod logopeda i kako tada de facto nije bila dostupna usluga korištenja interneta u većini zemlje, nažalost na Vaša pitanja o internetskim stranicama i sadržajima o mucanju ne mogu odgovoriti niti ponuditi odgovor. Stoga nikad nisam koristio ni imao potrebu putem interneta pretraživati pojmove i tražiti informacije o mucanju jer sada (kada je internet dostupan) više ne mucam godinama, čak sam i zaboravio da sam imao problema s mucanjem. Možda je u tome i kvaka. Zaboravi da si sposoban mucati i bit ćeš nesposoban da opet zamučaš. Barem je kod mene takva situacija.

- Puno više informacija sam saznao preko terapija i druženja s osobama koje mucaju nego preko interneta. Vrlo je teško pronaći ono što trebaš na internetu.

5. Verifikacija hipoteza

U istraživanju su postavljene četiri hipoteze te se prema rezultatima u statističkoj obradi zaključuje: da se prva hipoteza (H1: *Mlađe osobe koje mucaju više pretražuju internetske izvore sa sadržajem o mucanju od ostalih dobnih skupina*) **ne prihvaća**. Statističkom obradom ispostavilo se da ne postoji statistički značajna razlika među dobnim skupinama.

da se druga hipoteza (H2: *Postoji statistički značajna razlika između osoba koje su polazile, osoba koje trenutno polaze i osoba koje nisu polazile logopedsku terapiju u pretraživanju internetskih izvora*) **djelomično prihvaća**. Iako je dokazano postojanje statistički značajne razlike, post-hoc analizom ispostavilo se da je ona značajna samo između skupina osoba koje su polazile terapiju i koje nikada nisu polazile terapiju.

da se treća hipoteza (H3: *Postoji statistički značajna povezanost nezadovoljstva logopedskom terapijom i pretraživanja internetskih izvora o mucanju*) **ne prihvaća** jer ne postoji statistički značajna povezanost između navedenih varijabli.

da se četvrta hipoteza (H4: *Postoji statistički značajna povezanost samoprocjene jakosti mucanja i pretraživanja internetskih izvora o mucanju*) **prihvaća** jer je statističkim postupcima utvrđeno da postoji statistički značajna laka povezanost dviju varijabli ($p < 0,05$).

6. Ograničenja istraživanja

Upitnik je samostalno osmišljen, nije provjeren te nije poznata njegova valjanost i pouzdanost. Iako je broj sudionika u ovom istraživanju relativno velik (N=51), veći odaziv bi zasigurno dao vjerodostojnije rezultate. Isto tako, broj ispitanika prema dobi, odnosno dobnim skupinama nije ujednačen. Puno manje je sudionika iznad 30 godina, mogući faktori koji su utjecali na to su informatička pismenost i upotreba društvenih mreža preko kojih se uglavnom ovaj upitnik dijelio. Nadalje, neki sudionici se možda nikada nisu informirali o mucanju online, pogotovo ako uzmemo u obzir starije generacije koje nisu odrasle uz pristup internetu što je isto tako moglo utjecati na rezultate ili na odustajanje od ispunjavanja ovog upitnika. Budući da je sudjelovanje anonimno, nisu poznati stvarni podatci o sudionicima kao što su točna dob i težina mucanja pa se ne može sa sigurnošću znati jesu li odgovori na skali samoprocjene mucanja barem približno onome kako bi to mucanje procijenila neka druga osoba ili logoped. Također, upitnik je informativnog karaktera stoga je kratak i jednostavan za popunjavanje, moguće je da se nisu obuhvatili svi oblici pretraživanja internetskih izvora i svi sadržaji. Bilo bi korisno napraviti detaljniji upitnik s preciznije definiranim česticama koji bi obuhvatio više aspekata online pretraživanja i umrežavanja. Budući da konkretni podatci o pretraživanju internetskih izvora o mucanju s ciljem informiranja kod osoba koje mucaju nisu pronađeni u drugim istraživanjima, ove podatke nije moguće uspoređivati s nekim drugima.

7. Zaključak

S obzirom na cilj istraživanja, rezultati su pokazali da nema razlika u odnosu na dob u pretraživanju internetskih sadržaja o mucanju, ali da osobe koje nikada nisu polazile logopedsku terapiju češće pretražuju internetske izvore od onih koji su prije polazili terapiju. Također, pokazalo se da postoji laka povezanost samoprocjene mucanja i pretraživanja internetskih sadržaja o mucanju što upućuje na to da osobe koje svoje mucanje percipiraju kao jače izraženo, imaju veću potrebu informirati se o mucanju na internetu. Ipak, radi se o lakoj povezanosti ovih varijabli pa se ovaj rezultat treba uzeti s oprezom. Iako se pokazalo da osobe koje mucaju rijetko pretražuju internetske izvore, čak 57% njih izjavljuje da bi trebalo postojati više internetskih izvora o mucanju na hrvatskom jeziku.

Uz sve prednosti i mane, vrijeme u kojem živimo zasigurno zahtjeva angažman u ovom smislu. Nemoguće je prikazati i sažeti sve mogućnosti koje internet pruža, samim time i dati detaljan pregled internetskih izvora o mucanju jer se informacije mijenjaju iz dana u dan te treba uzeti u obzir i njihovu relevantnost. Navedeni izvori i informacije prikazane u ovom radu mogu biti korisni osobama koje mucaju koje su tek počele istraživati načine koji bi im pomogli u nošenju s mucanjem.

Ipak, informiranje na internetu ne bi smjela biti jedina opcija za osobe koje mucaju. Sadržaj na internetu treba uzimati s dozom opreza, a online aktivnosti i komunikacija ne bi smjele postati svojevrsan način izbjegavanja govornih situacija u stvarnom životu koje osobi predstavljaju izazov. Pregledom raznih istraživanja može se zaključiti da pretraživanje internetskih izvora ne pridonosi samo informiranju o mucanju, već otvara vrata u jedan novi svijet podrške, uzajamnog razumijevanja, dijeljenja iskustva i znanja te otkrivanja načina samopomoći za osobu koja muca, stoga se preporučuju daljnja istraživanja.

8. Literatura

Američko udruženje logopeda (ASHA). Pristupano 2.5.2020.

<https://www.asha.org/public/speech/disorders/stuttering/>

Amster B. J., Klein, E. R. (2018). *More Than Fluency: The Social, Emotional, and Cognitive Dimensions of Stuttering*. San Diego: Plural Publishing, inc.

Andrijolić, A., Leko Krhen, A. (2016). Diferencijalna dijagnostika poremećaja tečnosti govora. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 52 (2), 60-72.

Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Zagreb: Naklada Slap.

Facebook grupa Mucanje Balkan. Pristupano 15.5.2020.

<https://www.facebook.com/groups/330823947088151/>

Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS (Introducing Statistical Methods Series) (third edition)*. London: SAGE Publications Ltd.

Goldman S. R., Braasch, J. L. G., Wiley, J., Graesser, A. C., Brodowinska, K. (2012). Comprehending and Learning From Internet Sources: Processing Patterns of Better and Poorer Learners. *Reading Research Quarterly*, 47 (4), 356-381.

Guitar, B. (2014). *Stuttering: An Integrated Approach to Its Nature and Treatment. 4th edition*. Baltimore: Lippincott, Williams & Wilkins.

Horgan, A., Sweeney, J. (2010). Young students' use of the Internet for mental health information and support. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 17, 117-123.

Kemp, S. (2020). *Digital 2020: Global digital overview*. Preuzeto 3. 5. 2020. s

<https://datareportal.com/reports/digital-2020-global-digital-overview>

Kraft, S. J., Yairi, E. (2011). Genetic Bases of Stuttering: The State of the Art, 2011. *Folia Phoniatrica et Logopaedica*, 64, 34-47.

Leksikografski zavod Miroslav Krleža [LZMK]. Hrvatska enciklopedija (bez dat.). Preuzeto 21. 4. 2020. s <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=66413#poglavlje11784>

Lewis, T. (2006). Seeking Health Information on the Internet: Lifestyle choice or bad attack of cyberchondria. *Media, Culture and Society*, 28(4), 521-339.

Mander, J. (2017). *Daily Time Spent on Social Networks Rises to Over 2 Hours*. Preuzeto 3. 5. 2020. s <https://blog.globalwebindex.com/chart-of-the-day/daily-time-spent-on-social-networks/>

Mansson, H. (2000). Childhood stuttering: Incidence and Development. *Journal of Fluency Disorders*, 25, 47-57.

National Stuttering Association. Pristupano 4.5.2020. <https://westutter.org/>

Norman, K. L. (2017). *Cyberpsychology: An Introduction to Human-Computer Interaction 2nd Edition*. Cambridge: Cambridge University Press.

O'Brian, S., Packman, A., Onslow, M. (2004). Self-Rating of Stuttering Severity as a Clinical Tool. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 13 (3), 219-226.

Packman, A., Attanasio J. S. (2017). *Theoretical Issues in Stuttering (2nd edition)*. New York: Routledge.

Packman, A., Meredith, G. (2011). Technology and the evolution of clinical methods for stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 36, 75-85.

Podcast. (bez dat.) u *Cambridge Dictionary*. <https://dictionary.cambridge.org/>

Portal Logoped.hr. Pristupano 13.5.2020. <https://logoped.hr/>

Portal Mucanje.com. Pristupano 15.5.2020. <https://mucanje.com/>

Raj, E. X., Daniels, D. E. (2017). Psychosocial support for adults who stutter: Exploring the role of online communities. *Speech, Language and Hearing, 20* (3), 144-153.

Sardelić, S., Brestovci, B., & Hedevar, M. (2001). Karakteristične razlike između mucanja i drugih poremećaja fluentnosti govora. *Govor, 18*(1), 45-60.

Sheehan, J. G. (1970). *Stuttering: Research and Therapy*. New York: Harper and Row.

Snyder, G., Reitzes, P., Jackson, E. (2009). Digital Audio and Self-Help for People Who Stutter. *Journal of Stuttering, Advocacy & Research, 3*, 88-89.

Stoudt, B. G., Ouellette, S. C. (2004). Making room for words: people who stutter on the Internet. *Qualitative Research in Psychology, 1* (3), 175-194.

StutterTalk. Pristupano 6.5.2020. <https://stuttertalk.com/>

Tellis, G. M., Gabel, R. M., Smith, D., Tellis, C. M. (2002). Information About Stuttering on the Internet: A Resource for School Speech-Language Pathologists. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders, 29*, 165-172.

The Stuttering Foundation. Pristupano 4.5.2020. <https://www.stutteringhelp.org/>

The Stuttering Homepage. Pristupano 4.5.2020. <https://www.mnsu.edu/comdis/kuster/stutter.html>

Trichon, M., Tetnowski, J. (2010). Self-Help Conferences and Change in the Experience of Stuttering: Preliminary Findings and Implications for Self-help Activities.

Udruga Hinko Freund. Pristupano 12.5.2020. <https://www.udruga-hinkofreund.hr/>

Van Borsel, J. (2014). Acquired stuttering: A note on terminology. *Journal of Neurolinguistics*, 27, 41-49.

Ward, D. (2017). *Stuttering and Cluttering (Second Edition): Frameworks for Understanding and Treatment*. Hove: Psychology Press.

Wingate, M. E. (1964). A Standard Definition of Stuttering. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 29 (4), 484.

Yairi, E. H., Seery, H. C. (2015). *Stuttering: Foundations and Clinical Applications (2nd ed.)*. Harlow: Pearson Education Limited.

Yairi, E., Ambrose, N. (2013). Epidemiology of Stuttering: 21st century advances. *Journal of Fluency Disorders*, 38(2), 66-87.

9. Prilozi

Online upitnik

1. Dob

(15 – 24)

(25 – 29)

(30 – 39)

(40 – 59)

≥60

2. Spol

M / Ž

3. Svoje mucanje na skali 1-9 procjenjujem kao:

1- malo izraženo (blago mucanje) do 9- jako izraženo (teško mucanje)

4. Informacije o logopedskoj terapiji

a) polazio sam logopedsku terapiju

b) trenutno polazim logopedsku terapiju

c) nikad nisam polazio/la logopedsku terapiju

4.a) Ako je Vaš odgovor na prethodno pitanje bio DA, možete li se sjetiti s koliko godina

ste polazili logopedsku terapiju? (otprilike)

4.b) Koliko dugo ste išli na logopedsku terapiju? (otprilike)

5. Ako ste polazili, odredite stupanj zadovoljstva terapijom

- skala Likertovog tipa od 1 - uopće nisam zadovoljan do 5 - u potpunosti sam zadovoljan

Glavni dio

1. dio

U ovom dijelu navedene su tvrdnje za koje trebate procijeniti koliko su učestale u Vašem slučaju. Na skali 1-5 označite u kojoj mjeri se pojedina tvrdnja odnosi na Vas. Molim Vas da odgovarate iskreno kako bi rezultati bili što pouzdaniji.

Brojevi na skali označavaju: 1- nikad 2- rijetko 3- povremeno 4- često 5- uvijek

- Pretražujem sadržaje o mucanju na internetu.
- Pretražujem internetske stranice sa sadržajem o mucanju na hrvatskom jeziku.
- Pretražujem internetske stranice sa sadržajem o mucanju na engleskom jeziku.
- Pretražujem logopedске portale, stranice udruga osoba koje mucaju i slično.
- Pretražujem i pregledavam video sadržaje o mucanju (npr. YouTube).
- Pretražujem znanstvene članke o mucanju.
- Pretražujem forume o mucanju.
- Koristim društvene mreže za dobivanje informacija o mucanju. (npr. Facebook, Instagram,)

2. dio

Sljedeće tvrdnje odnose se na razloge pretraživanja interneta o mucanju. Na skali 1-5 označite koliko se pojedina tvrdnja odnosi na Vas. Brojevi na skali označavaju:

1- uopće se ne slažem, 2- uglavnom se ne slažem, 3- niti se slažem, niti se ne slažem, 4- uglavnom se slažem i 5- u potpunosti se slažem.

- Pretražujem internetske izvore o mucanju s ciljem boljeg informiranja.
- Pretražujem internetske izvore o mucanju s ciljem dijeljenja iskustva s drugim osobama koje mucaju.
- Pretražujem internetske izvore o mucanju s ciljem pronalaska tehnika za smanjenje mucanja.
- Pretražujem internetske izvore o mucanju kako bi saznao/la za mjesta koja nude terapiju mucanja.

3. dio

Sljedeće tvrdnje odnose se na korist od pretraživanja internetskih sadržaja. Na skali 1-5 označite koliko se pojedina tvrdnja odnosi na Vas.

1- uopće se ne slažem, 2- uglavnom se ne slažem, 3- niti se slažem, niti se ne slažem, 4- uglavnom se slažem i 5- u potpunosti se slažem.

- Sadržaj koji sam pronašao/la na internetu, pomogao mi je da bolje razumijem svoje mucanje.
- Pomogle su mi stranice na kojima sam mogao/la pročitati ili čuti iskustva drugih osoba koje mucaju
- Primjenjivao/la sam tehnike za smanjenje mucanja koje sam pronašao/la na internetu.

4. dio

Sljedeće tvrdnje odnose se na Vaše mišljenje o sadržajima vezanim uz mucanje na internetu.

Na skali 1-5 označite koliko se pojedina tvrdnja odnosi na Vas.

1- uopće se ne slažem, 2- uglavnom se ne slažem, 3- niti se slažem, niti se ne slažem, 4- uglavnom se slažem i 5- u potpunosti se slažem.

- Smatram dostupan sadržaj na internetu o temi mucanja korisnim.
- Smatram da na internetu ima puno krivih informacija o mucanju.
- Smatram da su informacije o mucanju nedovoljno dostupne osobama koje mucaju
- Smatram da bi trebalo postojati više internetskih stranica na hrvatskom jeziku o mucanju.

Ako postoje, navedite internetske izvore koji su Vam koristili (npr. link stranice, videa, naziv portala...)

Ukoliko imate potrebu napisati nešto vezano uz ovu temu, ovdje možete ostaviti komentar.
